

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

<i>Előfizetsi díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai	A lap szerelmi részét illető cikkeket a szer-
Egész évre	— — — — 4	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre	— — — — 2	—	tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	— — — — 1	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

Főpásztori körlevél.

(VI.—1898.)

Krisztusban kedvelt Papjaim és Hiveim!

Éltem legkedvesebb és legnevezetesebb napjai közé fogom sorolni váltig az ez évi ápril 21-ik napját, melyen szerencsés voltam Szentséges atyánk, XIII. Leó pápa előtt megjelenetni. Feledhetlen marad előttem ama boldog félóra, melyben a Főpásztor előtt kitarhattam szívemet, számot adva eddigi működésemről és melyben Ő Szentsége oly nagy érdeklődéssel kérdezősködött nagy meggyém papjai és hivei felől.

Mi leginkább megvigasztalt, ama boldogító tapasztalat volt, hogy Szent Atyánk ösmer minket, pedig a nagyvilágnak csak kis részecskéjét foglaljuk el; — figyelmét el nem kerülte semmi, mi eddigi történet papjaink magasabb törekvéseinek előmozdítására, hiveink keresztény szellemének növelésére; — de az sem, a mit tettünk mi mindnyájan Ő Szentségének megörvendeztetésére.

Mintha csak az Ur Jézus ajkairól hallottam volna ama bátorító, buzdító szavakat, melyeket lelkemre kötött kedvelt papjaim számára. Multhatlannak tartja Ő Szentsége a mi Főpásztorunk, hogy évenként szívesen hozzuk meg a pár napi áldozatot, hogy lelki gyakorlatok által megújítsuk magunkban azt az isteni szellemet, melyet szentelésünk alkalmával belénk lehelt a Szentlélek és mely ihlet folytán örömteljes szívvel felkiáltottunk sz. Pállal: „élek én, de már nem én, hanem él bennem Jézus Krisztus“; felújítsuk magunkban a jó pásztor szellemét is, hogy a Krisztus drága vérével megváltott és reánk bizott buzgó, vagy tétovázó, vagy eltévedt juhocskákért szívesen áldozzuk fel rövid életünket és az élet kényelmeit, folyton szemmel tartva ama megmérhetetlen jutalmat, melyet e csekély áldozatokért magunknak szereshetünk. *Azért is, Szentséges atyánk óhajának*

megfelelve, már most tudatom tisztelendő testvéreimmel, hogy július hó 18—12. napján Csík-Somlyón, augusztus 22—26. püspöki székhelyemen papi szentgyakorlatok lesznek.

Szeretetteljes áldását küldi Sz. Atyánk általam Erdély mindkét nembeli ifjuságának, ama régi dicső ősök ivadékainak, intve őket, hogy nemes lelkesedéseket a legnemesebb ideálokra terejék: Isten dicsőségére, az egyház védelmére és kedves hazánknak igazi javára, és soha olyasmire, miben oly sokszoros a csalódás, nehogy úgy járjanak, mint számtalanok, kik nagyszerűen felszerelt hajón vitorláztak ki az élet sokat ígérő tengerére és öregebb napjaikban egy rozszant lélekmentőn erőlködtek vissza a régi kikötőbe ama szomorú tapasztalattal, hogy Isten nélkül és Isten ellen haszontalan minden törekvés, sem boldogok, sem boldogítók nem voltunk.

Aldását küldi Szt. Atyánk mindazokra, kik a drága ifjuság lelki művelődésén fáradoznak és buzdítja őket, hogy el ne csüggedjenek, ha fáradozásuk sikere homályban marad. Zord földbe van ugyan vetve a mag, és nem tudni mikor és hogyan fog fejlődni, mégis mindig boldog az a mag, mely földbe és nem sziklára hullott.

Atadva a Szt. Atyának ama szeretet-adományokat, melyeket kedves hiveim gyűjtöttek számára, teljesen el volt érzékenyülve az áldozatkészség fölött, melylyel szegény, de jószívű néptünk ily tetemes összeget ajánlott fel nagy szükségben szenvedő lelki atyjuk javára.

De ennél még nagyobb volt Ő Szentségének öröme, midőn megtudá, hogy áldozásának 60 éves jubileumát és papságának 20-ik évfordulóját mily nagy lelkesedéssel és mily fénynyel ülték meg Erdély katolikus iskolái. „Ez, úgy mondá, az élő hitnek és Krisztus egyháza iránti benső ragaszkodásnak vigasztaló jele; a meddig a jó erdélyi katolikus nép

ilyen irányban tüntet, nem kell félni, hogy az ellenséges elemek a hívőkön győzedelmeskedjenek. "

A Szt. Atya nagy meghatottsággal mondá ezeket és kijelenté, hogy minden egyes erdélyi atyai szívébe zár és érték buzgón imádkozik, hogy a katolikusok hősiesen védjék és vallják hitüket, ha kell, akár az utolsó csepp vérig; a többieket pedig világoztassa fel a jó Isten, hogy az egyedül üdvözítő igazság megismerésére jussanak, hadd legyen ama szép országban egy akol és egy pásztor: és közösen egy szívvel egy lélekkel magasztalják a mi Urunkat Istenünket Jézus Krisztusban.

Szentséges Atyánk kijelenti, hogy imádkozik Erdély népeinek a hitben a szeretetben való egységéért, a mint ezt hozzáuk intézett levelében is kifejezte. És hogy a kereszténység közös atyjának hathatós imáihoz a mieinket is esatoljuk. *elrendelem, hogy az egyházmegyében mindenütt tartassék szent kilenced Áldozó csütörtöktől Pünkösdig, mely szent kilenced alatt naponként (a májusi ájtatosság alatt, vagy a hol e szép szokás nem divik: a reggeli szent mise után) 7 „Üdvözlégység Mária“ mondassék „Dicsőséggel“ a Szent Lélek Úr Isten fölvilágosító kegyelméért a hitben tévelygő testvéreink és a hitben meggyengült katolikusok megtéréseért.* Ezen áhitat ünnepélyes befejezést nyerend Pünkösd vasárnapján, a midőn híveim seregétől környezve Csík Somlyón, a Boldogságos Szűznek, mennyei nagy Pátronánknek e kiváló szentélyén Erdélyt első ízben fogom Jézus Szentséges Szívének fölajánlani; és felhívom tiszt. papságotam és kedes híveimet, hogy lélekben mindnyájan velem egyesüljenek, ezen isteni Szívnek hálátlanságunkért való minél buzgó megkérlelésében.

O Szentsége végül felhatalmazott engem, hogy az ő nevében áldjalak meg titeket és meg is fogom ezt tenni ünnepélyesen, midőn egyházmegyém egyes plebániáit meglátogatom. „De minthogy ezen pápai áldással teljes búcsú van egybekötte azokra nézve, kik e célra töredelmes szívvel járultak a bűnbánat szentségéhez és méltón fogadták a legméltóságosabb oltári szentségben rejlő Megváltónkat, kérve figyelemzetem kedvelt papjaimat és híveimet, hogy ezen nagy búcsú elnyerése céljából eljövetelem előtt egy héten belől készüljenek Krisztus helytartója áldásának vételére.

Megvallom kedveseim, hogy távozva a Szent Atyától mély alázattal leborultam Isten előtt és szívem mélyéből hálát adtam ama nagy és meg nem érdemelt kegyelemért: hogy a katolikus egyház kebelében születtem; mert minden a mit a szent városban láttam és hallottam, megszilárdított régi hitem-

ben, hogy ezen katolikus egyház valóban Jézus Krisztus egyedül üdvözítő családja, ennek egyedül van összeköttetése és folytatása – Isten mennyei országával, ezen egyház püspökei s papjai egyedül Jézus Krisztus tanításának és lelki hatalmának örökösei.

Igen, kedveseim! mi sem növelheti annyira hitünket és katolikus meggyőződésünket, mint látni ama megszámlálhatatlan sirokat, melyekben nyugszanak hősi testvéreink, kik Jézus Krisztusért vérüket és éltüket adták; látni ama nagyszerű, minden képzelmünket túlhaladó, templomokat, melyeket a hívő népek hite és áldozatkészsége állított föl; de főképp látni Isten fiának földi helytartóját, ki nek átdattak a mennyország kulcsai; ki nek gondozására vannak bizva az összes katolikus világ püspökei, papjai, népei; ki nélkül nincsen egyház, nincsen kereszténység, a mint élő test nincsen fej nélkül; ki az emberiség legnagyobb jótévedője, a jóknak megvesztegethetlen védője, az emberiség tévmentes tanítója, legfőbb bírója lelki ügyekben, az emberiség közös atyja, szóval a világ első és legnagyobb embere.

De ha már minden halandó nem is vehet részt ezen nagy szerencsében, hogy testi szemével lássa az isteni gondviselés e csudáit és füleivel hallja szentséges Atyánk ajkairól az üdv ígéit, küldjük legalább lelkünket ama sz városba; maradjunk lelki-leg egyesítve azzal, ki imádkozik értünk és Isten nevében áldásával kísér minket.

El ne szakadjunk a Szent Atyától soha, mert ki tőle elszakad, elszakad az egyháztól, elszakad örök üdvösségétől. Szívünk mélyéből adjunk hálát Istennek, hogy katolikus szülőktől származtunk, hogy Krisztus nagy családjának tagjai vagyunk és testvéreirei ama sok millió mátyrnak és dicsőült szentnek; hogy atyáknak uevezhetjük Krisztus helytartóját, Szt. Péter törvényes utódját. — Ne vessük meg azokat, kik oly családbhoz tartoznak, melyet nem Jézus Krisztus alapított, sajnáljuk őket és imádkozunk értük, hogy térjenek vissza Krisztus családjába, melytől elszakadtak szerencsétlen rászédett őseik; hadd legyen végre ismét egy akol, egy pásztor.

Mutassátok meg, hogy sokra, de mindenek fölött becsülitek ezen szerencséteket, mutassátok az által, hogy hüen és szilárdan ragaszkodtok a Szent Atyához, mi annyit tesz, mint elismerni és megvallani, hogy a római pápa az egyház feje és Jézus Krisztus helytartója, és azért mélyen tiszteljétek őt, mi annyit tesz, mint elösmerni és megvallani, hogy a pápa a mi főtanítónk, főpapunk, főpásztorunk és kö-

zös lelki atyánk, tehát alázattal elfogadni rendeleteit hit és erkölcs dolgában, iránta gyermeki szeretetet és részvétet tanúsítani, az emberektől nem félve, senkitől vissza nem riadva hitetek szilárd bevallásában.

Valóban, ha már a szülöket és elüljárókat egyáltalában mint Isten helyetteseit kell tekintenünk és mint ilyeneket kellően tisztelnünk, mennyivel inkább kell tisztelnünk a pápát, ki valósággal a mi atyánk, az egyház feje, Krisztus helytartója, méltóság és hivatalra nézve az első ember a világon! Azért is nevezi őt az egész világ „Szeutséges Atyának;“ azért csókolják a hívek az ő lábait és egyes ünnepélyeknél azért vitetik magas trónuson előkelő férfiak kezei által a templomba, hogy kimutassák a mély hódolatot, melyet magas méltósága érdemel. A pápa személyében Jézus Krisztust akarják megtisztelni.

Gyermeki szeretettel legyünk a Szt. Atya iránt ép azért, mert atyánk, a kereszténység atyja. Neki köszönhetjük Isten után a lelki életet és a lelki kinceseket. Ő csak miattunk él, miattunk dolgozik, fárad és szenved és értünk kész meg is halni a jó pásztor példája szerint, ki életét adja juhaiért.

Oh kedves híveim, csak látnátok, mennyire lelkesednek más népek a pápáért, hogy sereglenek nagy áldozatokkal a világ minden részéről Rómába, hogy lássák a Szent Atyát és áldását kérjék; hogyan menesztenek időnként nagy küldöttségeket hozzája, kik megvigyék a többiek hódolatát, jó kívánatait és ajándékait; mennyit imádkoznak mindenütt a sokat szenvedő Szent Atyáért: hogy gyűjtik ők, a kis gyermektől kezdve az öregig a filléreket, hogy a mindenétől megfosztott pápát az egész katolikus egyház javára segítyezzék!

Buzgón kérjük a jó Istent, hogy vessen véget mielőbb a római pápa szorongatott anyagi helyzetének és juttassa vissza neki amaz ősrégi, jogosan nyert birtokokat, melyeket egy Istenről megfélekedezett kormány immár 28 éven át szentségtörően elrabolva tart.

A pápának szüksége van a világi uralomra, hogy az Isten egyházát teljes szabadsággal kormányozhassa. A pápa nem lehet valami világi fejedelemnek alattvalója, mert ez kénye-kedve szerint hatástalanokká tehetné az egyház fejének rendeleteit és elválaszthatná a pástort utjától is, a mint ezt 28 év óta báukodó lélekkel látjuk; mert a mióta az olasz kormány fogva tartja Rómát és a pápát saját palotájában rab gyanánt őrizteti, a pápa szeme előtt úzta ki a szerzeteseket, rabolta el a templomok és zárdák javait s mintegy kegyelemből hagyta meg őt magát is lakásában.

A pápának szüksége van a világi birtokra, hogy

meglegyenek anyagi eszközei az egyház kormányzására. Az egyház az egész világra kiterjed, a pápának ezért sok emberre, sok intézményre, sok másra van szüksége: tanácsadó környezetet kell tartania, óriási teendőit sok kezek között fel kell osztania; hittérítőket is kell küldenie az egész világra; különféle országokban helyettesekkel is kell bírnia, vagyis apostoli követekkel. Mindez sok pénzbe kerül. Azért kapták a pápák évszázadok előtt ama birtokokat, hogy azok jövedelmeivel a kormányzat szükségleteit fedezzék és ép ezen okból szükséges is, hogy ama birtokokat zavartalanul meg is tarthassák.

Valóban az isteni gondviselés juttatta a pápának ama birtokokat és csakis az isteni gondviselés őrizte meg azokat annyi századon át és hisszük, hogy buzgó imáinkra újra vissza fogja juttatni azokat most is, mikép azt tette többszörösen.

Ki hitte volna, hogy VII. Pius, kit I. Napoleon mindenéből kifosztott és három évig fogságban tartott, ismét vissza fogja nyerai birtokait? és mégis visszanyerte. I. Napoleon elvesztette az uralmat. Elba szigetére lett száműzve, a pápa pedig visszajutott Rómába és birtokába.

Nem tudjuk mikor fog Isten Szent Atyánk javára intézkedni. Már 28 évig tart ezen gyászos állapot: 28 éve él és kormányozza az egyházat saját gyermekeinek szeretetadományaiából, de mi mégis bizunk a jó Istenben. Tudjuk, hogy a mióta Isten fia keresztalála által legyőzte a világot, a halált és az ördögöt, ezen keresztet az egyházban diadaljel gyanánt tisztelik. Bárhogyan üldözik és az egyházat feszítsék bár keresztre, meghalni ez nem fog. — Krisztus csalhatatlan szava szerint: „a pokol kapui nem fognak rajta erőt venni.“

Már 19 évszázad óta küzd és szenved az egyház, de az ő szenvedései mindig diadallal végződtek. Ezen okból áthatva a bekövetkezendő diadal reményétől, nyugodtan viselte el fogságát boldogult IX. Pius pápa; nyugodtan viseli el azt XIII. Leó pápa is. Az Isten hatalma neki erőt ad és állhatatosságot. A diadal biztos, bármikor legyen is az.

De addig is télenek maradni nem akarunk. A katolikus világ legbuzgóbbjainak szavait, melyeket annyiszor intéztek a pápához, mi is ismétljük:

„Szeutséges Atyánk! mi a te Szent ügyednek szenteljük magunkat; mi éretted imádkozni és tenni akarunk és minden jogos eszközt felhasználni mindaddig, míg ismét vissza nem helyeztetel mint pápákirály régi jogaidba és birtokaidba.“

Igen, kedves híveim, ezek legyenek a mi érzelmeink is. Minket pedig meg fog menteni a forró

szerepet és hűség főpásztorunkhoz, Szeut Atyánkhoz, buzgó imádság, hitünknek nyilvános bevallása, buzgó részvét az isteni szolgálaton, a szentségek gyakori és méltó vétele, az oltári szentség imádása és ezen szentségben valósággal dobogó Jézus Szt. Szivének kiváló tisztelete.

Ezek ugyan nem politikai eszközök, de eszaktalan eszközök, melyekkel Isten kegyelmét és áldását megnyerjük és a pokol hatalmasságai nem fognak rajtunk erőt venni.

Segítsük továbbra is Szt. Atyánkat filléreinkkel. Mondja mindenki: „a pápa az én atyám, az ő személye veszélyeztetve van, a jó gyermeknek nem szabad elhagyni atyját a veszély idején.“ Így gondolkodjatok kedvelt papjaim és hiveim: „a meddig a mi Szt. Atyánknak jelen szorult helyzete tart, addig az ő gyermekeinek nincsen sürgősebb, nincsen szentebb kötelessége, mint üldözött, kifosztott atyjuknak segítségére sietni.

Gondoljunk arra, mit tesznek, mennyit áldoznak ez egyház ellenei, hogy pokoli terveiket valósítsák! „A pénz a legjobb ágyu a pápai trónus összelövelődésére“ mondá egy szabadkőműves. Ime erre való a pénzek, az egyháznak és a katolikus államoknak tönkre tételére. Azért is áldoznak annyit, hogy gonosz ujságírókat kapjanak szolgálatukba, hogy valástalan, erkölestelen könyveket szórhassanak a nép közzé, hogy lázithassanak a jog és rend ellen. Oh mennyi pénzükbe kerülhetett, hogy a pápát megfoszszak világi uralmától! De ha a gonosz lélek napszamosai annyit áldoznak, nem volna-e szégyen, ha a jó érzelmű katolikusok az Istenért, az egyházért, az egyház fejéért mit sem akarnának tenni?

Ha győzni akarunk, akkor szedjük össze minden erőnket, készen legyünk minden áldozatra, harcoljunk hősiiesen, mint harcolnak elleneink élet-halálra. Nekik nincs veszteni valójuk, de mi végtelen sokat veszíthetünk, vagy nyerhetünk.

Soha se mondják róluuk: „a papáról megfelekezett még az ő kedvenc népe is, a magyar nép!“

Szentséges Atyánk naponként küldi a világba áldását résztvevő gyermekeire. Szálljon is ezen áldás minden jó gyermekére, hasson az tested lelked, családod jólétére, úgy mint hat az Ur Jézus áldása azokra, kik őt szeretik egész erejükből; úgy miut hatni fog az utolsó áldás a választottakra: „jőjjetek atyám áldotai! birjátok a világ kezdetétől nektek készített országot!“

Kiknek szól ezen áldás? Azoknak, kik szívvvel lélekkel ragaszkodnak Krisztus helytartójához, az

anyaszentegyház látható fejéhez, a kereszténység közös atyjához, XIII. Leó római pápához.

Kelt Nagy-Enyeden, 1898. Május 19-én.

Gusztáv Károly,
erdélyi püspök.

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszedgeti: Kovács György.

(Folytatás.)

IV. Plebániák.

B.) Szamosujvár. Az örmények polgári és vallási receptiója.

Ezen kettős receptiót a szamosujvári szent-ferenc-rendi szerzetház „Domus Historiája“ alapján következőkben adom, lehetőleg hű, de rövid kivonatát adva az érdekes kéziratnak:

Az Aziából kivándorolt s annyi viszontagságot átzenvedett örménység tájdalmasan érezte, hogy többé már reménye sincs ősi hazájába visszatérhetni. Azért e fájó érzetét legalább azzal igyekezett enyhíteni, hogy új és közelebbi hazára gondolt, mely neki bölcsője s annyi viharok után fentartója lenne. Elhatározták tehát, hogy véglegesen Erdélyben fognak maradni. S ezért lépéseket tettek, úgy a polgári mint a róm. kath. egyházi hatóságoknál, hogy szándékuk óhajtott helybenbágyását kieszközölhetnék.

Először is Apaí tejedelemhez tolyamodnak tehát, kinek jóakaró kegyességét és atyai könyörületességét könyvekkel irt kérelmük és siralmaikkal igyekeztek maguk irányában felkelteni. A fejedelmek látván, hogy ők készek neki magukat teljesen alávetni; vevén tiszta szívből eredő azon ígértüket is, hogy semmi egyébre nem törekcsenek, csak arra, hogy a felséges tejedelem iránt mindig törhetlen hűséggel viseltetnek, s aztán nem épen megvetendő pénzösszeget is nyervén tölük: azért fejedelmi jóindulatával fogadá a számvöltsötteket (exules), kik letévén a hűséget esküt (praestito fidelitatis homagio.) két várossal ajándékoztatnak meg t. i. Szamosujvár¹⁾ és Ebesfalvával, továbbá Gyertyó-Szentmiklós és Csikszépviz telephelyekkel azon feltétel mellett, hogy kereskedelmük minden nemével a fejedelemségnek hasznára legyenek.²⁾

A polgári behelyezkedés megtörténvén s az örménység akként a fejedelemség népei közé beillesztetvén: Erdély ezen új népe vallásügyi viszonyainak is rendezésében — s különösen azon célja kivívásához fogott, hogy mint a többi receptiált felekezettek, úgy ők is szabadon gyakorolhatnák vallásukat, mely eddig schizmatikus vala. Felkeresik tehát a róm. kath. egyháznak erdélyi főtisztelendő püspök helynökét (Zebelébi Bertalan urat), hogy istentiszteletük illőbb és magasztosabb módon való megtarthatása céljából engedtetnék meg nekik két kápolna felállítása — egyik Gyergyó-Szentmiklóson, másik pedig Csikszépvizen.

Mielőtt e kérés teljesítettet volna, úgy magyar, mint örmény résziöl a hívek és plebánok összehivatván (accitii.

1) Itt a „Domus Historia“ írója nem eléggé alapos történelmi tájékozottságot árul el, mert, mint később látni fogjuk a szamosujvári örménytelep helye, nem ekkor, hanem 1700-ik évben adatik át és nem ajándékoztatik — 12000 frtért. Az Örményvárosnak (Armenopolis) is nem I. Apaí alatt 1700-ban I. Lipót idejében tételtek le alapja. — „Historia Armenorum. Cap. V. p. 18 „Szamosujvár Irásban és Képeben“ 4 és 20 l.

2) I. Apaí Mihály maga részére kiköti, hogy „annatim százas kardoványokat tartozzanak számunkra készíteni Görögnyi Udvarbiránk adván hozzá Szkompiát“ — vagyis piros növényfésztéket.

parochianis et parochis tam Ungaris, quam Armenia), és megelőzőleg vizsgálat ejtvetén meg afelől, hogy mi lenne az örmény vallásnak sarkalatos bite (quid esset Armenae Religionis dogma): az örmények kinyilatkoztatták, hogy ők ugyanazon Istent hiszik és imádják, Két mindkét fél imád; hogy ők ugyanazon Megváltótól várják a bűnök bocsánatát s az örök életet az égben; hogy más biteikkel egybe van a katolikusokkal együtt éreznek. Ezért a római katolikus egyházzal, melynek a földkerekségen legnagyobb tekintélye van magát egyesülteknek erősítik (Unitos asseverunt), s nyilvános hitvallást tevén, hogy attól soha el nem pártolnának.

Ezek után esküt tévén és megelőzőt szerződésalkötés után (melynek egyik főpontja vala, hogy ezután minden időben a római *katholikus egyháztól fognak függni*) mindkét kápolna az egyesült szertartás gyakorlására megadatott.

Vallási tévelygések és Verzereskul Oxendius. Az örmények, bár a mint látók, erősen fogadkoztak a hitben való állhatatosságra — de ősi betegségüknek ragadozó nyavalyáját szívós szokásaiknál fogva titokban teutartották. Nem találtatott senki közöttük ki kebelökből az eretnek tévelyeket kiírni és őket a már hivatalosan is felvett róm. kath. hitben megtartani és az örök életre vezetni tudhatta volna. Az örmények ugyanis, bár kívülről az egyesültek báránybőrét viselték, de belül keleti farkasok voltak (Unitorum pelle tecti, orientales tamen lupi) s alkalomadtán akárbogy is színlelték a mély ájtatosságot, de mégsem idegenkedtek hitellenes csalárd fordulatokkal élni.

Végre *Verzereskul Oxendius* (ki az örménymoldvai egyházmegyében született és maga is eretnek nézetek vallásában nevedett vala) — Rómába megy, hol 1670-től 14 esztendőig az Orbán-féle hitterjesztő intézetben tartózkodva, a szent tudományokuk kitűnő sikerrel történt elsajátítása után kivetkezik eretnokségéből és áldozári rendfokozatra emeltetve, mint apostoli hitküldér az erdélyi és Moldvában maradt schizmatikus örmények megtérítésére küldetik.³⁾

De Minas az örménység szakadár püspöke és az alatta álló klerus és hívek négy éven át soha sem szüntek meg Oxendiusat kényszergetni, hogy térne vissza a régi eretnek hitelvek vallásához. Azonban a bithös Verzereskul Axendius a kath. hit és fegyelemben már jól megévezve levén, eme romlásnak nem engedte magát kitétetni, sőt a nem elég erős hitalapokon állók minden inceselkedései és bizelgéseinek legyőzhetlenül ellenállott s övezve az igazi hit kemény vértjéve a bitterjostól semmi módon nem engedte magát elretentetni még akkor sem, midőn a fejedelemségnek a schizmával rokonszenvező némely mágnásai is nem szüntek őt, mint a közbéke és az országban törvényesen bevett nyilvános vallások felzavaróját (perturbator) tüntetni fel. De ő az igazság szeretetétől bátoríttatva, még élete veszélyeztetése mellett⁴⁾ és szent hite elleni minden gyűlölködések dacára is állhatatos, kitartó maradt.

Es csak ugyan az isteni bölcs Gondviselés az ő legkifürkészhetlenebb intézkedésével a dolgokat úgy rendezte, hogy Oxendius — ezen buzgó apostoli hitküldér — bár anyyi vesztély között forogva is — szeretete, szentsége és

szónoklásainak hatásossága által igen sokaknak megnyeré és megmenté lelkét. S bár igen gyakran epesztő fájdalmat érzett, midőn szemlélné, hogy a megromlott természet, s egészsegebb fegyelem hiánya mily sok lelket taszigálnak a veszedelem örvényébe: de azért bizva-bizott s még vérét is kész volt áldozatul hozni, csakbogy célt érhesse. — És tárdozásait siker koronázza. Mert nemcsak az ellentétek tömkelegét sikerült eloszlatnia, hanem sikerült megnyerni magát Minas püspököt is, ki gyakran szokta mondogatni: rengeteg dolog, hogy ezen római ember anyyi csufság, rágalom és pszikológódás dacára a türelmét soha el nem veszti. — Igen, Verzereskul Axendius hathatós meggyőző indokokkal teljes beszédei, szónoklatai után biztosra vévő, hogy végre valahára meghajolva az ő késedelmezője (percunctator), ezt is (Minast) sikerült rávenni, hogy késznek mutatkozott vele Lengyelországba — az örmény katolikus érsekhez menni, hol is előbbi tévelyeiről meggyőzette s azokkal fel is hagyva XII. Innocens pápának a lengyei királyi udvarban levő apostoli nunciusa Pallavicini bíbornok és Vartan érsek előtt az ünnepélyes hitvallást letette s ez utóbbinak administratora és sufragan püspöke által ez (ki ez?) az eretnokség alól feloldoztatva: Minas püspök Axendius hitküldérral együtt visszatért Erdélybe. Utközben azonban az utazás kellemetlenségei miatt nagy betegségbe esett, melytől emésztetve, a haldoklók szentségeinek telvétele után lerotta a természet adóját. —

A megboldogalt püspöknek, ki a kath. vallás iránti töretlen ragaszkodásban lelke utolsó lehelletéig megmaradt vala, elragadó és követendő példája, valamint Axendius misszionáriusnak apostoli buzgókodásai folytán az örmény vallási ügyek lassanként odatereltettek, hogy az örmény klerus és hívek közakarattal kívánák a római kath. egyházzal való egyesülést. Miért is az akkor működő Ilyés nevű örmény főesperesüket, kihez az örménytelepekről mások is csatlakoztak — követésütl Lembergbe küldék, hol Pallavicini utóda, Contelmu biboros és vrsói nunciuss beleegeyeztével Hunnania Vártán lemergi érsek előtt ennek udvari papjai, az apostoli missziók praefektusa Bonasana Ferenc és vikáriusa Acursio Maria Sebestyén apostoli biztosok jelenlétében: nevezett küldöttek (Ilyés esperes és a telepek képviselői) az egész örményegyház nevében a szent egyesülés és engedelmesség esküjét (juramentum Unionis et Obedientiae) felajánlották a pápának. Ezek után feloldoztatva az eretnokség köteleke alól és a kath. fegyelmet magukra öltve még mielőtt övéikhez visszatérve az örvendetes hírt megvitették volna: XII. Innocens pápához egy levelet fogalmaznak, melyben örvendetesen jelentve az örménységnek megtérését, kéri a szent Atya áldását. E levelet a Nunciatura utján küldék el. S hogy köztük a jó mag annál erősebb gyökeret verjen, kérték az egyháztól, hogy Oxendius Missionarust püspökökült szenteltesse.⁵⁾ A pápa látva emezek kiváló gondosságát, nehogy az óhajtott céltől elúttessenek, szent áldásának küldése mellett szívesen teljesítette eme kérését. Es így Oxendius hitküldér Lembergben püspökké szenteltetvén, főpásztori gondosságát kiválóbban abban összpontosította, hogy az uniót előbbi sértetlen állapotba visszaállítaná és megerősítené. Több imolát emeltetett és egyházat szentelt fel kath. szertartás szerint. Ezek közé számították a szent ferenczendiek mikházi temploma is.

(Folyt. köv.)

3) VIII. Sándor pápa 1690 okt. 3-án kelt Brevejével a moldvai és erdélyi örmények apostoli helyőkre és administratoraui küldi ki. Lukács „Historia Ameronum“-ja 70. lap.

4) A nagy Lukács többek közt így ír Oxendius elleni gyűlölség nyilatkozatairól: „Ut enim, nihil de latinis in eum censuris, nihil de calumnias dicam, qua regni possim et Religionis perturbator circumrebat, Bistricium dum ageret, parum abfuit, quin, immonit lapidum fvi a suis obrutus alter pro Christo Stephanus occumberet.“

5) Aladini (Spanyolország) püspöki címmel felszenteltetett 1691 július 5-án Hunnania Vártán örmény püspök által. Az események irányításául szolgáló „Domus Historia“ e felszentelést XI. Innocens pápa idején teszi; de ez tévedés, mert az egyháztól 1688-ban elhullólván — 1691-ben ezen kéven XII. Innocens uralkodik. — Ezen Verzereskul olajfestményt úgy látható a szamosújvári örmény plebániai lak ebédülőjében. Igen szép férfias alak — a férhkor teljében.

T Á R C A

A népiskola a középkorban.

(Folytatás.)

Az egyház főpásztorainak az iskolázás terén kifejtett alyai gondoskodása s az elért eredmények ösztönözték a világi fejedelmeket arra, hogy kötelező törvénynyé emeljék a népoktatás ügyét. Nagy Károly, az újonnan megalkotott nyugati császárság bölcs uralkodója, az u. n. Kapituláreiben e tekintetben új korszakot ígérő intézkedéseket tesz. Elrendeli, hogy minden egyes püspöki székhelyen és minden egyes zárdában állítsassék fel iskola is, hogy a kanonokok nemcsak a szabadon született gyermekeit, hanem a szabadokéit is maguk köré gyűjtsék, hogy olvasásra, írásra, zsoltáreklésre és nyelvtanra tanítsák őket, hogy mindenki elküldje gyermekeit az iskolába, és hogy ezek teljes szorgalommal addig látogassák azokat, míg csak elégségesen oktatva nem lesznek. S a bölcs császár míg egyrészt kötelességükre tette a tartományok grófjainak, hogy ezen rendeletek lelkismeretes végrehajása felett a legszigorubban őrködjének s bűjttel vagy más testi büntetéssel is fenyítsék az ezek ellen vétőket, másrészt az egyházat is, melynek szolgálai különben őt főképen az iskolázás ügyében leghathatósabban támogatták s annak büntető joghatóságát is igénybe vette. Hűséges segítő-társa vala a nagy császárnak Alkuin, az angol királyi vérből származó szt. Benedekrendi szerzetes, ki Angliának York városából jött néhány társával a frank birodalomba. Ő alapította az u. n. schola palatina-t, melyben főnemeseiket nevelték; ezen iskola Nagy Károly udvarával együtt járta be a nagy birodalmat s majd Aachenben, majd meg Thionvilleben, Vormsban, Ingelheimben, Frankfurtban, Würzburgban, Mainzban, Párisban látjuk a főnemes ifjakat mestereikkel egyetemben. Paderbornban és Osnabrückben is létesülnek iskolák s ez utóbbiban a görög nyelvet művelik nagyban. Fuldaban Alkuinnak legjelesebb tanítványa Rhabanus Maurus áll egy nagyhírű iskola élén; őt tartják teljes joggal Németország iskolázása atyjának s leginkább neki és mesterének tulajdonítják a szt. Benedekrendi iskolák azon szervezetét, a mely a legalkalmasabbnak bizonyult arra, hogy azokban ne csak az egyházi, hanem a világi életpályákra készülő ifjuság is alapos kiképzést nyerjen.

Egüdjegye meg a t. Közgyűlés, hogy ezen iskolákat kissé bővebben ismertessem.

A kolostori és székesegyházi iskolák egyházi vezetés alatt állottak; a kolostori iskolában az apát, a székesegyházi iskolában a püspök vagy egy az egész egyházmegye iskola-ügyének vezetésével megbízott kanonok-neve scholasticus vagy scholaster — volt az igazgató. Az aacheni (816) zsinat határozata értelmében ezen iskolák két részből állottak; volt egy belső iskola — schola interna a klerikusok részére s egy külső — sch. externa — a világi tanulók részére, kik az iskola falain kívül laktak. A külső iskolát vajmi gyakran számosabban látogatták, mint a belsőt s annak tanulói között az ország legelső embereinek gyermekeivel találkoznunk.

Igy I. Henrik császár négy éves fiát Brnnót tiz évig tartó tanulás céljából az utrechti iskolába küldi. A lüttichi székesegyházi iskola a X. évszázban egész éjszakai Németországnak legnagyobb iskolája vala s még 1145-ben 9 királyfi, 11 herceg, 30 gróf, 7 báró és lovag látogatta. Ugyanezt olvassuk Mechelről is, melynek iskolája a középkor vége felé jutott virágzásának teljére s mely 9 királyfi, 24 fejedelmi sarjat s 30 gróft tudott tanítványai közt felmutatni.

Az alsó fokú iskolázásnak tananyaga olvasás-, írás-, naptárszámítás-, grammatikából és énekből állott. Az előadás hivatalos nyelve a latin volt; de az anyanyelvről is gondoskodtak, a mint azt néhány zsinat már a 9 évszáz elején elrendelte vala. A felső fokú iskolázás tárgyát a hét szabad művészet vagy tudomány képezte; a három első, melylyel a trivium alatt foglalkoztak u. m. a grammatika, retorika és dialektika, művelt embert, — a négy további é. p. az aritmetika, geometria, musika és asztrologia — melyet a kvadrivium alatt tanultak — tudós embert alkotott.

Az oktatás módszere a könyvek ritkaságától vala föltételezve. Nagyon gyakran egy osztálynak egyetlen egy grammatikája vagy klasszikusa volt. A tanuló íróeszköz gyanánt egy kis viasztáblával s egy stilussal rendelkezett; élő szó közvetítette tehát a tanulást s a tanuló emlékező-tehetségére vala egyesegyedül utalva. A használatban levő könyveket — a nevezetesebbek: Donatus, Priscianus, Diomedes, Horácius, Vergilius, Stacius, Sallustius, Boccius és Platonak Timeusa — gyakran messzi országokból hozatták. Szt. Ludgerus a verdeni apátság részére Angliából hozatta a könyveket; neki köszönhetni Ulflasinak, a keleti gótok püspökének († 388) ritka és szertőlött becses kéziratát, mely bibor-alapu pergamenre ezüstös betűkkel van írva s mely a művelődéstörténelemben „codex argenteus“ név alatt szerepel.*)

Ezen iskolának szellemét, szervezetét tananyagát, módszerét, stb. terjedelmesen leírja Strabo Wallafried, Rhabanus Jeles tanítványa, ki a reichenani kolostori iskolának 815-től 826-ig tanítványa vala. Péterfy után a következőkben ismer-tetjük.

Strabo Wallafried, amint följegyzéseiből kivehető, 9 éves korában, 815. tavaszán került a reichenani kolostor külső iskolájának a növendékei közé, a hol és a mint a kolostori életet megszokta némileg, azonnal ráfogták az olvasás és az írás tanulására. Oktatója ezekben a dolgokban Grimald volt, a külső iskola scholasticusa, a ki a grammatikára előkészítő osztályának volt az oktatója. Grimaldnak igen sok tanítványa volt, akik majdnem mind fiatalabak voltak a 9 éves Strabonál. Az olvasás és az írásbeli ügyességet, miként a krónikából kitétnék, a régi bencések az írva-olvasatás módszerének egyik igen érdekes váltját követve kövölték a gyermekekkel. A bencések tanítási eljárásáról Strabo a következőkben számol be feljegyzéseiben:

„A mint mesterünk az olvasás tanulásában kifejtett jó igyekezetemet észrevette, figyelmét jóságosan kiterjesztette reám és sokszor foglalkozott velem. Így történt meg, hogy lankadatlan szorgalommal tanulván, elertem tanulótársainat. Néhány hét múlva nemcsak azt tudtam elolvasgatni, amit mesterünk viasztáblámra írogatott, hanem azt is, a mi abban

*) L. bővebben „Frankfurter zeitgemässe Broschüren“, Neue folge II. B. H. 10. S. 305—310.

a kis latin könyvben állott, a melyet az olvasás gyakorol-
gatása céljából adtak a kezembe“

„Mikor már a latin könyvből meglehetősen megtanul-
tam azt olvasni, egy német könyvet is kaptam. Ebből azon-
ban kezdésem csak igen nehezen ment a betűzgetés, ámde
azért én ezt a német könyvet mégis szívesebben forgattam,
mint amazt a latint; mert csakhamar észrevettem, hogy a
mit a német könyvből el tudok olvasni, meg is értem, míg
azt, a mit a latin könyvből olvastam, akárhogyan erőlködtem
is, megérteni, felfogni nem tudtam. Nagy volt az én csodál-
kozásom, a midőn felfedeztem, hogy a mit olvasok, azt meg
is lehet érteni.“

„Ugyanabban az esztendőben, a melyben a kolostor
világi növendékei közé kerültem, nagy deákmultság volt
úszszel a mi szigetünkön. Gyűlömlösszedés idején a tanulást
néhány napig abban hagytuk s tanítóink társaságában nagy
ujjongással a tó vizére szálltunk csónakázni, avagy pedig a
kolostort környező nagy gyümölcsös kertben szedték az al-
mát. A mint e vig napok elmúltak, ráfogott mesterünk az
olvasás mellett az írásra is. Viasztáblánou kezdtem írni.
Először a könnyebb betűket másoltatta velem tanítómesterünk,
azután meg a nehezebbeket. Amde ez a foglalkozás nekem
sehogy sem ízlett. Gyakran elúntam magamat az írás közben
s unalmamból társaimmal ingerkedtem, minek azután az lett
a következménye, hogy meg-megpirongattak s ha ez sem
használt, még a vesszőt is levették a helyéről. Mindazonáltal
mégis megtanultam én az első esztendőben tűrhetőleg írni és
meglehetősen olvasni. Jutalmam ezért az lett, hogy tavasz
félél a grammatika tanítójának, Gerard mesternek az osztá-
lyába jutottam.“

A grammatikával foglalkozó, valamint az erre előké-
szítő osztályban egyiránt nagy gondot fordítottak a reiehenau
kolostor oktatói arra, hogy a gyermekek minél több latin
szólásformát elsajátíthassanak, hogy még egymás között is
minél előbb latinul beszélhessenek. „Gerard mester tanítvá-
nyai“ — írja Strabo — egymás között is mindig latin nyel-
ven társalogtak, kivéven azokat az időközöket, a melyek a
pihenésre, meg a szórakozásra voltak szánva. Nekünk, első
éves grammatistáknak, azonban megengedték, hogy szükség
esetén a német nyelvet is használhassuk az iskolában.“

A grammatikát Donatus könyvből tanulták itt a nö-
vendékek; de könyvet csak akkor adtak a kezükbe, a midőn
már néhány latin szólásformát jól tudtak. „Reggelenként“
— írja följegyzéseiben Wallafried — „maga Gerard mester
mutogatta meg nekünk, hogy miként kell az egyes gramma-
tikai szabályok megértéséhez, könyv nélkül való betanulá-
sáboz és begyakorlásához hozzáfognunk, azután rábizott ben-
nünket egy harmadéves grammatistára, a kinek az volt a
feladata, hogy míg Gerard a másod- és harmadéves gram-
matistákat oktatta, — reánk vigyázzon és bennünket a ta-
nulásban segítsen. A tanulásra szánt délelőtti órák végével
azonban rendszeren odajött Gerard mester is közénk, hogy a
bennünket kikérdezőtől kis mestertől megtudakolja, hogy
ki-ki mennyire haladt előre a tudományban.“

(Folyt. köv.)

Kalászat

a tudomány mezején
XXII.

Szokratesnek valaki egy izben erősen lábára hágott.
Szokrates nyugodtan tűrte azt, s a miut egy barátja ezen
csodálkozott: „Hogyan? ha számár hágna a lábamra, tör-
vény elé idézném-o?“ mondá ő.

Máskor egy emberrel találkozott, a ki köszöntését nem
viszonzá. Többen tanítványai közül, kik jelen voltak, mon-
dák: „Ugyan kedves Szokrates; minek üdvözlöd az ily
durva embert?“ Ő pedig így válaszolt: „Tán azt akarnátok,
hogy én is oly durva legyek, mint ő.“

Diogenesnek egyetlen rabszolgája volt és az is első-
kött. Mindnyájan azt tanácsolták, keresse fel őt. Diogenes
azonban válaszolá: „Azt nem cselekszem, mert ez által csak
nevetségessé tenném magamat. Ha ő nélkülüm élhet, miért
ne élhetnék én nélküle?“

A mint egykor Mindus nevű kis városba jött, s annak
nagy és drága kapuit meglátta, felkiáltott: „Polgárok! zár-
játok be kapuitokat, nehogy városotok elszökjék.“

„A vadállatok között — mondá ő — legveszélyesebb
a rágalmazó, a szelidek közt pedig a hízalgő.“

Egyszer egy bizonyos ifjút látott, ki egy másiknak il-
letlen szavain elpirult. Ekkor hozzá mevént, megveregeté
vállát és mondá neki: „Helyesen, fiam! ez az erény valódi
színe.“

Szokrates mondá: „Csak azok élhetnek nyugodtan, ki-
ket semmi ocsmány tett tudata nem nyom.“

Arisztippusz midőn Rhodusba hajókázott, s a hajó a
szélvésztlő nagyon hányattatott, megrémülé; ily állapotban
midőn gnyolvva kérdezte valaki: „Mi az oka, hogy mi tu-
datlanok nem féltünk, ti pedig filozófusok reszkettek? — így
felele: — „Az, hogy ha egyformán elveszünk is, nem egy-
formán vallunk kárt.“

Midőn a tiszték valakit, ki a kincstárból egy ivó po-
harat lopott vala, sötét helyre vitték, mondá: „Látjátok,
hogy miként viszik a nagy tolvajok a kisebbeket.“

Periander korinthusi kényuralkodó egyszer levele által
— kerülő úton több böleket hívott magához, hogy velők tár-
salkodhassék. Miután a vendégek megérkeztek — az első fe-
lett kérdé a bölesek, hogy melyik a legtökéletesebb kor-
mányforma. Erre Szolon így felelt: „Az, hol az egyes pol-
gár megbántását, mindenki érzi.“ Biász: „Az, hol a törvény
a király.“ Thalesz: „Az, hol a lakosok nem felette gazda-
gok, de nem is felette szegények.“ Anakarsisz: „Az, hol
az erény tiszteltetik és a vétek utálatatik.“ Pettakusz: „Az,
hol a hivatalok csak a jóknak adatnak és sohasem a go-
noszokrak.“ Kleobiusz: „Az, hol a polgárok inkább félnek
a gyalázattól, mint a törvénytől.“ Khiloo: „Az, hol a tör-
vények hallgattatnak meg, melyeknek inkább hisznek, mint
az ügyvédeknek.“ Mind ezen véleményeket Periander azzal
zárá be: „Ugy látszik legtökéletesebb népigazgatsz az, hol
a hatalom csak kevés jó embernek van a kezénél.“

Arisztippusz ismét hajókázván a tengeren, észrevév,
hogy a hajó, kalózbajó: azonnal pénzét kezdé számlálni —
és vigyázatlanságot tétetvén, beléjejt a tengerbe. Akkor
nagyot sóhajtván mondá: „Jobb, hogy Arisztippusz ezt, mint
ez Arisztippuszt elveszítse.“

Diogenesz mondá: „A tudatlan gazdag hasonló az

aranygyapjas jubhoz. A tudomány az ifjaknak józanság, s vénekek vigasztalás, a szegényeknek gazdagság, a gazdagoknak ékesség.”

(Folyt. köv.)

Körödy Endre,
ny. ig. tanár.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bérmaút.** Püspök urunk bérmaútja valóssággal diadalút, a katolicizmus diadalútja. Az a tünnettesszerű fogadtatás, a melyben a megyék és hivatalok fejei az erdélyi püspököt mindenütt részesítik, a katolicizmus győzelmét, egy szebb jövőnek előjelét sejteti velünk. A református Nagy-Enyed után egyik város sem marad hátra. — Ő méltósága 13-án délután 6 órakor érkezett Maros-Vásárhelyre. A vonatnál a hitközség nevében Csató Ferenc kir. táblai elnök, a város nevében Geréb Béla polgármester üdvözölte. Vagy 50 kocsiból állott a kíséret, mely a lobogódiszben uszó városba vonult. A templom ajtajánál Kovács Ferenc apátplebános fogadta 30 pappal az élén. A tisztelgések után a májusi ajtatósságot tartotta meg ő méltósága. Ezt mindenütt személyesen végzi és napjában háromszor tart szentbeszédet. Este a leányiskola növendékei szerenádot adtak. 14-én a leánykakat 15-én a fiukat bérmalta ő méltósága. A bérmalta száma meghaladja a 800-at. Délutánonként meglátogatta az iskolákat és végig halgatta a gyermekek feleleteit. A templomi ceremóniákon jelen voltak az összes hivatalok kath. tagjai Mikó Arpád főispánnal. — 16-án reggel Erzsébetvárosra utazott ő méltósága, a hóvá délelőtti 11 órakor érkezett. A vonatnál Sándor János főispán és Joánovics polgármester fogadták, míg a templom előtt Avédik Lukács főesperes és Steinbauer Ferenc lelkészek üdvözölték több papnak az élén. A leányiskola növendékei sorfalat képeztek. A bérmalás 17-én volt és pedig mivel a latin szertartásu templom nagyon kicsiny az ürmény szertartásu templomban, a midőn számon bérmallozta. — Ő méltósága 18-án délután érkezett Brassóba. Brassó Erdély legszebb fekvésű városa s mint hitközség egyike a legtekintélyesebbeknek. A sűrűn szakadó eső nem akadályozta meg a közönséget abban, hogy a pályaudvaron tömegesen meg ne jelenjék. Itt a hitközség nevében Májor főgondnok, a megye nevében a szász Jekel alispán fogadta. Megjelentek az összes hivatalok fejei. A templom ajtajánál Möller Ede apátplebános üdvözölte a nagy sokaságban összegyűlt papság nevében. A testületek tisztelgése után meglátogatta ő méltósága Apor Gábor államtitkárt, Fedra tábornokot és másokat. Este fátylós zene volt, mely alkalommal Otrobán Nándor dr. üdvözölte a püspök urat. A bérmalás 19-én volt. A bérmalta száma 663. Az ünnepi ebéden átnyújtotta ő méltósága Möller apát úrnak a pápai praelátusi decretumot, amit szűnni nem akaró éljenzés követett. 20-án ő méltósága az iskolákat látogatta meg. A város fel volt lobbogva.

— **Kinevezés.** Möller Ede brassói apátplebános és főesperes pápai praelátusnak neveztetett ki. — E kinttetés az egyházmegye legérdemesbb papját érte. Oszintén gratulálunk ő méltóságának és kívánunk hosszas életet.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Körödy Péter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

— **Papválasztás.** A csik-somlyói plebániára — miután az első két helyre jelölt nem fogadta el a választást — új választás rendelkezett el. Az új választás 14-én ejtett meg, melynek az eredménye a következő: megválasztottak Kassay Lajos gym. tanár az első, id. Tódor József szentiványi plebános a második és Bálint Lajos csatószegei plebános a harmadik helyre. — Tizenegyedikén történt a csik-szentdomokosi választás is. Itten az első helyre Lukács Vilmos ákosfalvi lelkész, a másodikra Körödy Mihály csik-szent-imrei lelkész, a harmadikra Sánta Albert dr. tanár választottak meg.

— **Erdély-egyházmegyei hittanhallgató ki-tüntetése a külföldön.** Innsbruckból írják lapunknak hogy Mikes János gróf, erdélyi egyházmegyei IV. éves hittanhallgató, megnyerte sikerült dolgozatával az ottai egyetem hittani karának ezidei pályadíját. A pályamunka címe volt: „Ligouri szent Alfonz tekintélye az erkölcsstan terén.” A bíráló bizottság jelentéséből, melyet maga a rector magnificus írt alá, kiemeljük többek közül a következőket: „A kintzött pályatétel helyesen van megoldva . . . Az értekezés kerekded, jól és áttekinthetően rendezett egész, mely tanúságot tesz tudományos kritikáról, helyes, önálló ítéletről . . .” Üdvözöljük a fiatal szerzőt s ehhez hasonló további szép sikereket kívánunk neki!

— **A gyulafehérvári róm. kath. főgymnásiumban** 1897/8-ik iskolaév végén tartandó nyilvános vizsgálatok rendje. Május 23 — 27-én: Érettségi írásbeli vizsgálatok. Junius 10—11-én Érettségi szóbeli vizsgálatok. Junius 11-én Magántaumlók írásbeli vizsgálatok. Junius 13-án Magántaumlók szóbeli vizsgálatok. Junius 18-án Az előadások megszűnése. Junius 20-án 8—12. Hittan I.—VII. oszt., junius 21-én 8—12 a. Magyar, Latin I. oszt. b.) Történet, Természettudomány, Mennyiségtan V. oszt. c.) Magyar, Német, Latin, Görög, Gör. h. VI. oszt. junius 22-én 8—12 a.) Magyar, Német, Latin, Történet IV. oszt. b.) Földrajz, Számítan, Mértan, II. oszt. c.) Történet, Bölcsészettan, Természettan, Mennyiségtan VII. oszt. junius 22-én 3—6. Torna I.—VII. oszt., junius 23-án 8—12 a.) Phys. földrajz, Számítan, Mértan. III. oszt. b.) Mértan, Számítan, Földrajz, I. oszt. c.) Magyar, Latin Német, Görög, Gör. h. V. oszt. junius 23-án 3—4 Enek I.—VII. oszt., junius 24-én 8—12 a., Magyar, Német, Latin, Történet, Pol. földrajz, III. oszt., b., Természettudomány, Számítan, Mértan IV. oszt., c.) Magyar, Latin, II. oszt., junius 25-én 8—12 a.) Történet, Természettudomány, Mennyiségtan, VI. oszt. b.) Magyar Német, Latin, Görög, Gör. h. VII. oszt., junius 29-én Hálaadó isteni tisztelet, bizonyítványok és jutalmak kiosztása. Gyulafehérvár, 1898. május 10. Az igazgatózás.

— **Halálozás.** Salzbauer János dr. kegyesrendi atya, egyetemi r. k. tanár, az erdélyi szentszék ülnöke, a kolozsvári Szent-József intézet igazgatója folyó hó 16-án 66 éves korban az Urban elhunyt. Kiváló készültségű, buzgó pap és tanár volt. Évtizedeken tanított és nevelt; tanítványai, kik ma magas állásokat töltenek be, a legnagyobb tisztelettel őrizik emlékét. Temetése általános részvét között 18-án ment vége. Nyugodjék békecségen.